

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1975

BRNO 1977

5. Die Besiedlungsdichte im westlichen Teil des Gipfelplateaus beglaubigten wir mit Sonde 39/75. Auf ihrer Fläche erfassten wir 18 Objekte. Es handelt sich überwiegend um Bau- und Lehmgruben sowie um Keller. Die laboratorische Bearbeitung des Materiales ist bisher nicht beendet. Von bedeutenden Funden kann man ein anthropomorphes Gefäß, ein tönernes zoomorphes Idol und eine herzförmige Pfeilspitze anführen, die erste ihrer Art auf der Lokalität.

K NEJSTARŠÍM DOKLADŮM LNU /LINUM USITATISSIMUM L./ NA ÚZEMÍ ČSSR Z HLINSKA A MOHELNICE

/ okr. Přešov, Šumperk /

Emanuel Opravil, AÚ ČSAV Brno

Největší hustota nalezišť lnu je v pravěké Evropě soustředěna do západních zemí v pruhu od britských ostrovů a Dánska přes Porýní do Alp. Převážná většina nálezů neolitického stáří pochází ze Švýcarska a jihozápadního Německa. Východním směrem ubývá ve střední Evropě počet nalezišť s touto rostlinou a po celý pravěk téměř až do doby římské jsou tam nálezy vláken a semen lnu velmi řídké.

Do Evropy se len šířil mediteránní nebo pontickou cestou; hlavní směr jeho postupu možno sledovat Středozeemím a přes západní Alpy do Porýní. Mimo toto území je známý len setý z neolitu z malého počtu nalezišť: Eisenberg v NDR /Rothmaler et Natho 1957/, Czmielów u Opatowa /Moldenhawer et Hulewicz 1961/. Z maďarského území se uvádí až z doby bronzové z Alpáru /Hartvány et soc. 1968/. Nejnověji se uvádí první nález lnu z bulharského neolitu /Dennel 1974/. Ale ani z mladších období není počet nalezišť lnu ve střední a východní Evropě příliš velký.

Na československém území se objevují nálezy lněných tkanin a výjimečně i semen až od raného středověku. Ze starších nálezů známe pouze tyto /vlákna, tkaniny/: Devín, pozdní latén /Jankovský in Němejcová-Pavúková 1961/; Zohor, 1. stol. n. l. /Plesník in Kolník 1959/; Rebešovice, starší doba bronzová /Opravil in Ondráček 1962/; Býčí skála, doba halštatská /Kühn 1972, ze starších nálezů/. Teprve v posledních letech došlo na Moravě k novým významným nálezům makrozbytků lnu. Nejdříve byla v dosti značném množství prokázána lněná vlákna v neolitickém objektu z Mohelnice /výzkum dr. R. Tichého, Opravil 1975/: málo upravená lněná vlákna byla použita na šnůry, jejichž kusy se dosti hojně vyskytovaly ve studni CCXXIV. Nejnověji byla nalezena zuhelnatělá semena lnu setého na eneolitickém sídlišti v Hlinsku, okres Přešov /z výzkumu dr. J. Pavelčíka/. K paleobotanické analýze byl předán z této lokality shluk zuhelnatělých semen, useknutý z původně většího kusu. Semena se rozpadají na poloviny; rozměry dvou celých semen 3,6 x 1,6 mm, 4,0 x 1,9 mm. Velikost dnešních vyšlechtěných odrůd je v průměru 4,8 x 2,2 mm /nezuhelnatělá semena Lhotská 1957/. V přehledném zpracování nále. semen lnu ze střední a severní Evropy /Körber-Grohne 1967/ se uvádí jen nepatrný počet neolitických a eneolitických nálezů; bohužel autoři u nich nikdy neuvádějí rozměry nalezených semen. Pokud jsou v literatuře rozměry fosilních zuhelnatělých semen lnu uvedeny, pak střední hodnoty jsou většinou nižší než u lnu z Hlinska a maximální délka jej přesahuje jen výjimečně. Např. dánské nálezy ze starší doby železné mají střední hodnoty u délky 3,2-3,8 mm a u šířky 1,0-6,0-21,0 mm; u nálezů ze 2. pol. n. l. Feddersen Wierde je délka 3,3 mm, šířka 1,6 mm /Körber-Grohne o. c. /. Z těchto několika údajů vysvítá, že eneolitický len z Hlinska měl ve srovnání se západoevropským nálezy poněkud větší semena. Skutečná velikost nezuhelnatělých semen by byla cca o 1/7 větší, neboť takový rozdíl vlivem zuhelnatění uvádějí shodně různí autoři /Körber-Grohne o. c. /.

L i t e r a t u r a :

- R. W. Dennel, 1974, Neolithic flax in Bulgaria, *Antiquity* 48, 220-222.
T. Kolník, 1959, Germánské hroby ze starší doby římské z Zohora, Žilkovice a Kostolnej pri Dunaji, *SlA* 7, 143-162.
U. Körber-Grohne, 1967, *Geobotanische Untersuchungen auf der Feddersen Wierde*, Bd. 1, 1-358.
F. Kühn, 1972, Obilí z halštatské doby z Býčí skály u Adamova, *Věd. práce zeměd. mus.* 12, 9-22.
K. Moldenhawer et W. Hulewicz, 1961, Odkrycia lnu w wykopaliskach na terenie Polski, *Arch. Polski* 6, 111 - 118.
J. Němejcová-Pavúková, 1961, Nové neskorolaténské nálezy v Bratislave-Devíne, *AR* 13, 808-822.
V. Ondráček, 1962, Únětické pohřebiště u Rebešovic na Moravě, *SbČSSA* 2, 5-100.
W. Rothmaler et I. Natho, 1957, *Wiss. Abh.* 24, Beitr. Frühgesch. Landwirtschaft 3, 73 - 98.

Zu den ältesten Leinbelegen /*Linum usitatissimum* L./ im Raume der ČSSR aus Hlinsko und Mohelnice /Bez. Přešov, Šumperk/. Der überwiegende Teil neolithischer sowie jüngerer prähistorischer Leinfunde konzentriert sich in den westeuropäischen Ländern in der Zone von Dänemark und den britischen Inseln über das Rheingebiet

nach den Alpen. In östlicher Richtung nimmt in Osteuropa die Fundzahl ab, er gehört zu sehr seltenen. Aus der Tschechoslowakei waren Leinengewebe aus Rebešovice /ältere Bronzezeit/, Býčí skála /Hallstatt/, Devín /späte Latènezeit/ und Zohor /1. Jahrhundert u. Z./ bekannt. Nun fand man nicht verkohlte Leinfasern in einem neolithischen Objekt in Mohelnice /Nordmährisches Becken/ und auf der äneolithischen Siedlung in Hlinsko bei Lipník /Mährische Pforte/ barg man eine grosse Anhäufung verkohlten Samens.

KULTURNÍ JÁMA S KERAMIKOU NÁLEVKOVITÝCH POHÁRŮ V BLATCI

/ okr. Olomouc /

Vít Dohnal, Vlastivědný ústav, Olomouc

/ Obr. 3 /

V létě 1975 přinesl J. Kuja z Olomouce ukázky střepového materiálu, který získal v hliníku cihelny v Blatci. Při záchranném výzkumu, který jsme provedli společně s prom. hist. R. Janošíkem z ostravského musea jsme zjistili, že jde o část kulturní jámy v západní stěně hliníku, který se nachází severně od křižovatky silnic Tovačov - Olomouc a Blatec - Grygov. Cihelna nyní patří MNV v Blatci a zmíněný hliník je známý bohatými nálezy téměř ze všech pravěkých období /pocházejí odtud také nálezy keramiky pražského typu i středověká keramika/¹ a ve starších zprávách Chylových, Gottwaldových a Dobešových bývá označován buď jako hliník cihelny Jungmannovy, anebo hliník u zájezdního hostince Kocandy. Lokalita leží na svahu mohutné sprašové návěže, která je obrácená k východu a nedaleko od hliníku klesá dosti prudce východním směrem k nivě řeky Moravy. Těžba hlíny ve východní stěně zřejmě už dlouhou dobu nepokračuje, neboť v blízkosti je olomoucká silnice, přesto však byla jáma svou tmavohnědou až černou výplní od okolní žlutky zřetelně odlišitelná. Horní okraj jámy začínal asi 80 cm pod nynějším povrchem, dno jámy sahalo ještě o 100 cm níže. V řezu měla jáma kotlovitý tvar a asi 20 cm nade dnem byla nejširší /průměr 160 cm/. Nálezový materiál byl volně rozptýlený hlavně ve spodní třetině jámy. Kromě značného množství úlomků červeně vypálené mazanice se našlo poměrně hodně střepů, dva přesleny, lastury rybníčních škeblí, úlomky dobře zachovaných zvířecích kostí a zuby, částečně opálená parohová palice /délka 220 mm/ a ojedinělé pazourkové úštěpy. Nejvíce střepů pochází z velkých nezdobených nádob hnědého vyhlazeného povrchu, dále z hrnců drsného povrchu s lištovitými důlkovanými okraji, zastoupeny jsou menší vyhlazené mísy s hrdlem a další blíže neurčitelné nádoby. Pro datování jsou nejdůležitější střepy z velkého nálevkovitého poháru s vysokým kalichovitě prohnutým hrdlem oboustranně vyležteného tmavošedého povrchu, který byl zdobený pod okrajem umístěným pásem hustě vzájemně kladených svíslých nepravidelných prohlubní zhotovených technikou vpichu. Za povšimnutí stojí také část čerpáčku se zaobleným spodkem a páskovým uchem a okrajové střepy z dalších dvou nálevkovitých pohárů /?/.

Poznámka:

1 Nejnověji byla při rozšiřování hliníku zničena řada sídlištních objektů lužické kultury z pozdní doby bronzové: viz V. Dohnal, Pozdněbronzové sídlištní nálezy z Blatce /okr. Olomouc/, tento ročník PV.

Kulturgrube mit Trichterbecherkeramik in Blatec /Bez. Olomouc/. In der Wand der Lehmgrube der Ziegelei in Blatec, die durch reiche Funde aus fast allen prähistorischen Zeitabschnitten bekannt ist /von hier stammen auch Gefässe des Prager Types sowie mittelalterliche Keramik/¹ hat man den Teil einer kesselförmigen Grube mit Trichterbecherkeramik untersucht. Die Grube war mit dunkler Erde ausgefüllt /grösster Durchmesser 160cm, Tiefe 100cm/ in der frei Bruchstück rot gebrannten Lehmbewurfes, Tierknochen und Zähne und Scherben von einer grösseren Gefässanzahl verstreut waren. Für die Datierung sind Scherben von einem grossen Trichterbecher mit hohem kelchförmig durchbogenem Hals mit dunkelgrau geglätteter Oberfläche am wichtigsten, der mit einem Streifen dicht nebeneinander gelegten Eintiefungen verziert war, in der Einstichttechnik durchgeführt. Unter dem Material waren Scherben von groben Töpfen mit einer Grübchenleiste am Rande, der Teil eines Schöpfgefässes mit abgerundetem Unterteil, vereinzelt Scherben von weiteren Trichterbechern, von Schüsseln mit Hals und eine grössere Menge an Scherben von grossen, näher nicht bestimm- baren Gefässen. Man fand auch zwei Spinnwirtel, Feuersteinabspisse und eine teilweise angesengte Geweihkeule /Länge 220mm/.

P Ř E H L E D V Ý Z K U M Ů 1 9 7 5

Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhový
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : Doc. dr. B. Klíma, A. Životská
Na titulním listě : nádobka z velatického žárového hrobu ze Šlapanic
Tisk : Geografický ústav ČSAV v Brně
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejně